

POSTANOWIENIE

Dnia 8 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Szanciło

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie z wniosku S. G.
przy uczestnictwie H. D.
o podział majątku wspólnego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 8 kwietnia 2019 r.,
zażalenia uczestniczki postępowania
na postanowienie Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 11 stycznia 2019 r., sygn. akt I Ca (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 11 stycznia 2019 r. Sąd Okręgowy w Ł. odrzucił skargę kasacyjną uczestniczki H. D. od postanowienia tego Sądu z dnia 20 lipca 2018 r. z uwagi na jej nieopłacenie w terminie.

W zażaleniu na to postanowienie H. D. zarzuciła naruszenie art. 112 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167, poz. 1398 ze zm., dalej jako u.k.s.c.) w zw. z art. 130 § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 112 ust. 3 u.k.s.c. w zw. z art. 398⁶ § 2 k.p.c., przez odrzucenie skargi kasacyjnej z uwagi na jej nieopłacenie, w sytuacji, gdy uczestniczka nie jest w

stanie ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku utrzymania, a także braku wezwania jej do wniesienia opłaty od skargi kasacyjnej.

Nadto, w zażaleniu na powyższe postanowienie uczestniczka wniosła na podstawie art. 380 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. o objęcie kontrolą również postanowienia Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 15 listopada 2018 r., oddalającego wniosek uczestniczki o zwolnienie jej od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Orzeczeniu temu żaląca zarzuciła naruszenie: art. 102 u.k.s.c. przez uznanie, że jest ona w stanie ponieść koszty sądowe bez uszczerbku dla własnego utrzymania, podczas gdy jej sytuacja majątkowa i zarobkowa uzasadnia przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych w całości; art. 109 ust. 1 oraz art. 102 ust. 3 u.k.s.c. przez ich niezastosowanie i niewezwanie uczestniczki do złożenia przyrzeczenia bądź zarządzenia stosownego dochodzenia oraz błąd w ustaleniach faktycznych polegający na uznaniu przez Sąd Okręgowy, że wierzytelność w kwocie 60 000 zł należna od S. G. poprawia sytuację materialną uczestniczki, podczas gdy nie otrzymała ona żadnych środków pieniężnych z tego tytułu.

W konsekwencji żaląca domagała się uchylenia postanowienia Sądu Okręgowego w całości i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest bezzasadne. Wobec zgłoszenia przez uczestniczkę w przedmiotowym zażaleniu wniosku o kontrolę przez Sąd Najwyższy postanowienia Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 15 listopada 2018 r., oddalającego wniosek uczestniczki o zwolnienie od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej, w pierwszej kolejności celowe jest zbadanie przesłanek wydania tego postanowienia, które w oczywisty sposób wpłynęło na wydanie zaskarżalnego postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej z powodu nie uiszczenia należnej od niej opłaty.

Postępowanie sądowe jest co do zasady odpłatne, a sąd nie podejmuje żadnej czynności na skutek pisma od którego nie została uiszczona należna opłata sądowa (art. 126² § 1 k.p.c.). Zgodnie jednak z art. 96 ust. 1 pkt 10 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, nie ma obowiązku uiszczenia kosztów sądowych - obejmujących także opłatę sądową - strona, która została zwolniona

od kosztów sądowych przez sąd - w zakresie przyznanego jej zwolnienia. Według art. 102 ust. 1 tej ustawy, zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych, stanowiąca wyjątek od zasady odpłatności postępowania sądowego, ma na celu umożliwienie osobom ubogim realizację przysługującego im prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Tym samym, pomoc ta może być przyznana wyłącznie w sytuacji, w której niemożność poniesienia kosztów postępowania, w całości lub części, ma charakter obiektywny, na który strona nie ma realnego wpływu (por. np.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 1987 r., I CZ 26/87, OSNC 1988 nr 7-8, poz. 103 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2005 r., III SPP 11/05, OSNP 2005 Nr 16, poz. 260). Jak trafnie stwierdził Sąd Okręgowy w Ł., zwolnienie od kosztów sądowych powinno być stosowane jedynie w sytuacjach wyjątkowych. Przewidziana w art. 102 u.k.s.c. instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi bowiem pomoc Państwa dla osób, które ze względu na trudną sytuację materialną nie mogą ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku utrzymania koniecznego siebie i rodziny. Pomoc ta dotyczy tylko osób, które z przyczyn obiektywnych, od nich niezależnych, nie mają środków na poniesienie tych kosztów i nie były w stanie ich zgromadzić decydując się na wniesienie i prowadzenie sprawy przed sądem (por. np.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2012 r. I CZ 55/12, niepubl.). Strona przygotowująca się do procesu sądowego powinna być świadoma konieczności poniesienia wydatków z tym związanych, także w postaci kosztów sądowych i powinna się do tego zawczasu przygotować przez poczynienie stosownych oszczędności (por. np.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2010 r. II PZ 31/09, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 września 1984 r., II CZ 104/84, niepubl.). Opłata sądowa, zaś, jako należność Skarbu Państwa powinna być traktowana przez stronę procesu priorytetowo, zważywszy na okoliczność, że obowiązek jej uiszczenia nie jest zobowiązaniem mniejszej wagi niż inne zobowiązania publicznoprawne, czy też prywatnoprawne. W konsekwencji zobowiązania prywatnoprawne nie mogą niejako wyprzedzać zobowiązań publicznoprawnych, a zwłaszcza o takiej doniosłości, jak

opłaty sądowe. Przenosząc rozważania na grunt niniejszej sprawy przyjąć należy, że Sąd Okręgowy w Ł. prawidłowo ocenił sytuację materialną i życiową uczestniczki i trafnie uznał, że nie wykazała ona, iż nie jest ona w stanie ponieść opłaty od skargi kasacyjnej w kwocie 1 tys. zł. Po pierwsze, jak to już wyżej wskazano, konieczność uiszczenia określonej spłaty na rzecz wnioskodawcy nie może wyprzedzać zobowiązania z tytułu opłaty sądowej. Ponadto, jak wynika z akt sprawy, postępowanie sądowe z udziałem żalącej toczy się wiele lat, a żaląca otrzymuje comiesięczną emeryturę, w kwocie netto 901,74 zł oraz jest wspomagana finansowo i rzeczowo ze strony rodziny (oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania k. 471 - 475). W efekcie, zważywszy na wskazane fakty, uznać należy, że żaląca była w stanie uiścić opłatę sądową od wywiedzionej przez siebie skargi kasacyjnej bez uszczerbku w koniecznych kosztach swojego utrzymania, tym bardziej, że należna opłata sądowa tylko nieco przekracza jednomiesięczne dochody uczestniczki. Ponadto żaląca powinna była zawczasu poczynić pewne przygotowania, w tym finansowe, mając na uwadze częstokroć długotrwałość postępowanie sądowego. Takiej zapobiegliwości żaląca nie wykazała.

Nie było również potrzeby weryfikacji przedłożonych przez H.D. dokumentów, mających uzasadnić potrzebę zwolnienia żalącej od konieczności poniesienia opłaty od skargi kasacyjnej. Jak wynika, bowiem, z orzecznictwa Sądu Najwyższego sąd dysponuje możliwością przeprowadzenia dochodzenia, tylko wówczas, kiedy przedłożone dowody nasuwają wątpliwości, czy rzeczywiście strona spełnia wymagania, aby skorzystać ze zwolnienia (art. 109 ust. 1 u.k.s.c.) - por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2016 r., V CZ 66/16, niepubl.). W realiach niniejszej sprawy trafnie Sąd Okręgowy w Ł. nie doszukał się podstaw do wezwania uczestniczki do złożenia przyrzeczenia bądź zarządzenia stosownego dochodzenia.

Nie mógł również odnieść skutku zarzut braku wezwania uczestniczki do opłacenia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Wniosek o zwolnienie od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej, stanowiący element tego pisma, został sporządzony przez profesjonalistę, będącego adwokatem. Postanowieniem Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 15 listopada 2018 r. wniosek został oddalony. Odpis tego postanowienia

został doręczony pełnomocnikowi żalącej w dniu 5 grudnia 2018 r. i w przepisany prawem terminie tygodniowym należna opłata od skargi kasacyjnej w kwocie 1 tys. zł nie została uiszczona. Tymczasem, jak wynika z art. 112 ust. 3 u.k.s.c., w przypadku, gdy pismo podlegające opłacie wniesione zostało przez profesjonalnego pełnomocnika, jest on zobligowany, po prawomocnym oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, do uiszczenia stosownej opłaty już bez wezwania, w terminie tygodnia od doręczenia postanowienia. Pełnomocnik żalącej tego obowiązku, jednak, nie dopełnił.

W konsekwencji trzeba stwierdzić, że żaląca nie wykazała, iż nie jest w stanie ponieść opłaty sądowej od skargi kasacyjnej bez uszczerbku koniecznego utrzymania, a zatem brak było podstaw do zwolnienia jej od tej opłaty. Postanowienie Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 15 listopada 2018 r. oddalające wniosek uczestniczki H. D. o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej jest zatem prawidłowe, a w efekcie prawidłowe jest także zaskarżone postanowienie z dnia 11 stycznia 2019 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej z powodu jej nieopłacenia.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie.

jw